

TÜRKİYE ELEKTRİK TİCARET ve TAAHHÜT A.Ş
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SEKTÖR RAPORU

Mayıs 2009
ANKARA

GİRİŞ

Enerjinin, yaşam kalitesinin artırılmasında ve ulusların gelişmesinde hayati öneme sahip olması nedeniyle ve bugün geldiğimiz nokta itibarıyla Enerji Güvenliği, Dünyada ve Türkiye’de birinci öncelikli gündem maddesi haline gelmiştir. Bu bağlamda, yeterli, güvenilir ve çevreye karşı sorumlu olarak enerjinin sağlanması ve fiyat istikrarının sağlanabileceği bir piyasa ortamının oluşturulması gerekmektedir. Dünyada nüfus artışı, sanayileşme ve şehirleşme ile birlikte, küreselleşme sonucu artan ticaret ve üretim imkanlarına bağlı olarak, doğal kaynaklara ve enerjiye olan talep giderek artmaktadır. Dünyada 2030 yılına kadar nüfusun 2 milyar kişi artması beklenmektedir. Dünyada 2030 yılına kadar enerji talebinin, bugüne göre %50 daha fazla olacağı öngörülmektedir.

TÜRKİYE’DE ELEKTRİK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ülkemizde ilk elektrik santralının 1902 yılında Mersin -Tarsus’ta özel bir şirket tarafından kurulmasını müteakip, ilk termik santral da 1913 yılında İstanbul-Silahtarağa’da hizmete girmiştir.

Devletin öncülüğünde elektrik işletmeciliği ise, 1935 yılında 2805 sayılı Kanun uyarınca Etibank’ın kurulmasıyla başlamıştır. 1948 yılından itibaren de, MTA, EİEİ, İller Bankası’nın katkılarıyla ve DSİ tarafından inşaatı tamamlanan çok sayıda termik ve hidroelektrik santral ulusal elektrik sistemine bağlanmıştır.

Birinci (1963-1967) ve İkinci (1968-1972) Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemlerinde, Türkiye’deki elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticaretine ilişkin faaliyetlerin entegre bir sistem içerisinde ve bir kamu kurumu çatısı altında birleştirilmesi Plan hedefi olarak öngörülmüştür. Bu hedef ve strateji doğrultusunda, 15.07.1970 tarih ve 1312 sayılı Kanun’la Devletin genel enerji ve ekonomi politikasına uygun olarak, yurdun ihtiyacı bulunan elektriğin üretim, iletim, dağıtım ve ticaretini yapmak amacıyla, kamu iktisadi kuruluşu statüsünde, Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) kurulmuştur.

10 Eylül 1982 tarihinde yürürlüğe giren 2705 sayılı Kanunla Belediye ve Birlik Elektrik Tesislerinin TEK’e devri ile enerjide bütünleşme sağlanmıştır.

2705 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan, İller Bankası’nın elektrik enerjisi dalında çalışan personeli ve işleri, kuruluşlar arasında yapılan bir anlaşma ile Temmuz 1986 yılında tüm fonksiyonları ile TEK’e devredilerek kamu kesiminde istenilen bütünlük sağlanmıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Ekonomik Önlemler Uygulama Planı ve 1995 yılı Geçiş Planı ile hükümet programlarında TEK’in özelleştirilmesi öngörülmüştür.

Kalkınma planı ve Hükümet programlarında öngörülen hedef ve strateji bağlamında elektrik sektöründe başlatılması gündeme getirilen özelleştirme uygulamalarına ilişkin olarak;

- 04.12.1984 tarih ve 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtım ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun,
- 28.05.1986 tarih ve 3291 sayılı KİT’lerin Özelleştirilmesi Hakkında Kanun,

- 22.02.1994 tarih ve 3974 sayılı TEK'in özelleştirilmesini öngören ve 3291 sayılı Kanuna ek maddeler eklenmesine dair Kanun,
- 08.06.1994 tarih 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun,
- 24.11.1994 tarih ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun, ile bunu tadil eden 27.04.1995 tarih ve 4105 sayılı Kanun,
- 10.07.1997 tarih ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun, yürürlüğe konulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin 10.12.1994 tarihli kararıyla TEK'in mülkiyet satışı yöntemiyle özelleştirilmesini öngören 3974 sayılı Kanunun temel hükümleri iptal edilmiştir. Bu karar doğrultusunda kamu elektrik işletmelerinin mülkiyet devri ile özelleştirilmesi yolu kapatılmış, buna karşılık, 3096 ve 4046 sayılı kanunlara göre işletme hakkının devri yöntemiyle özelleştirme yolu açılmıştır. Bu kapsamda Çayırhan Termik Santralının işletme hakkı 20 yıllığına (1-2 ünitesi 2000 yılında, 3-4 ünitesi 2001 yılında) özel sektöre devredilmiştir.

233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak çıkarılan 12.08.1993 tarih ve 93/4789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, bir kamu iktisadi kuruluşu olan TEK, Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş (TEAŞ) ve Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş (TEDAŞ) unvanlı iki ayrı İktisadi Devlet Teşekkülü olarak teşkilatlandırılmıştır.

21.01.2000 tarih ve 4501 sayılı Kanun ile sektörde uluslararası tahkim müessesesi düzenlenmiş, mevcut elektrik mevzuatının Avrupa Birliği (AB) müktesebatına uyumlu hale getirilmesi ve buna göre sektörde yeniden yapılandırma çalışmaları başlatılmıştır.

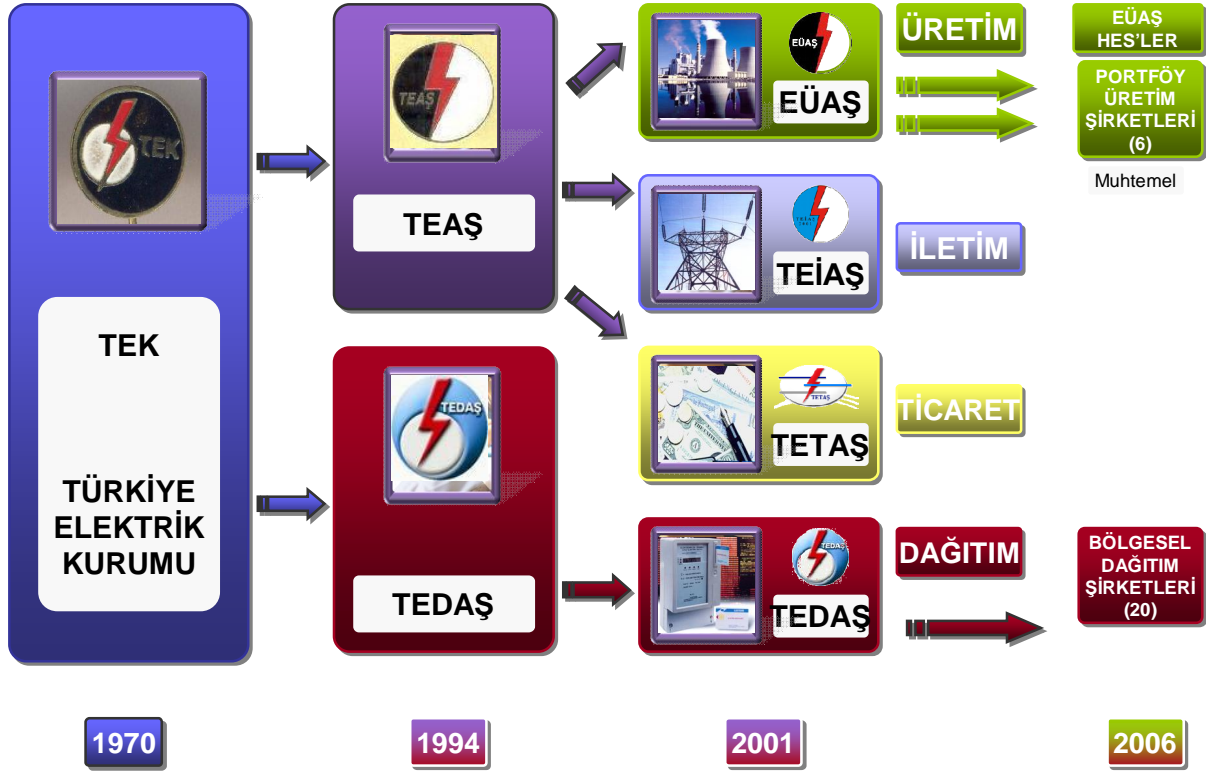
2001 yılında Hükümet tarafından uygulamaya konulan "Ekonomik İstikrar ve Enflasyonla Mücadele Programı" çerçevesinde de TEAŞ'ın özelleştirilmek üzere yeniden yapılandırılması öngörülmüştür.

Bu programın başlıca amacı, elektrik enerjisi sektörünün yeniden yapılandırılması, elektrikte serbest piyasa sistemine geçilmesi, serbest rekabet ortamının sağlanması, elektrikle ilgili üretim, iletim, toptan satış ve dağıtım için ayrı ayrı kamu şirketleri kurulması ve son aşamada üretim ve dağıtımla ilgili kamu elektrik şirketlerinin özelleştirilmesidir.

Buna göre, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesine ve 20.02.2001 tarih ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununa dayanılarak çıkarılan ve 02.03.2001 tarihinde yürürlüğe giren 05.02.2001 tarih ve 2001/2026 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca TEAŞ; Türkiye Elektrik İletim A.Ş (TEİAŞ), Elektrik Üretim A.Ş (EÜAŞ) ve Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş (TETAŞ) unvanlarında, anonim şirket statüsünde, üç ayrı iktisadi devlet teşekkülü şeklinde teşkilatlandırılmıştır.

Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş., Ana Statüsünün 29.06.2001 tarihi ve 24447 sayılı Resmi Gazetede yayınlanması ve Teşekkül Yönetim Kurulunun 01.10.2001 tarihinde teşkil edilmesiyle faaliyete geçmiştir.

KAMU ELEKTRİK SEKTÖRÜNÜN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

SEKTÖR ANALİZİ

2001 yılında yürürlüğe giren 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun amacı, elektrik enerjisi sektöründeki faaliyetlerin düzenli, hızlı ve etkin bir biçimde yürütülmesini sağlamak üzere, sosyoekonomik gelişmenin temel girdisi olan elektrik enerjisinin üretimi, iletimi, dağıtımını ile tüketicilere kesintisiz, güvenli ve düşük maliyetli olarak sunulmasına yönelik düzenlemenin, yerli ve yabancı özel sektör yatırımcılarının ağırlıklı olduğu yeni bir piyasa yapısı dahilinde gerçekleştirilebilmesi için gerekli alt yapının hazırlanmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda oluşturulacak olan yeni piyasa yapısında, serbest rekabetin gelişmesini sağlanmasını ve fiyatların gerçek maliyetleri yansıtılması öngörülmüş, kamu tüzel kişilerinin de gerçek maliyetler üzerinden çalışmasının temin edilmesi ile yeni, ucuz ve verimli yatırımların yapılması teşvik edilmesi amaçlanmıştır.

Bu Kanun uyarınca öngörülen yeni piyasa yapısı, pazar için rekabet yapısından pazar içi rekabete doğru yeniden yapılanmayı tanımlamaktadır. Pazar içi rekabet ortamının yaratılabilmesi için yeterli miktarda özel yatırımcının devlet garantileri olmaksızın piyasaya girmesinin sağlanması ve zaman içerisinde elektrik enerjisi arz fazlası yaratılması öngörülmüştür.

Elektrik enerjisi sektöründe kamunun tek alıcı olduğu, piyasa risklerinin hemen hemen tümüyle devlet tarafından üstlenildiği ve bu çerçevede uzun süreli alım garantilerinin ve ödemelere ilişkin Hazine garantilerinin söz konusu olduğu yapının değiştirilmesine imkan verilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, TETAŞ'a yüklenen görev, elektrik enerjisi sektöründeki yeniden yapılandırma çalışmaları doğrultusunda, kamu tarafından imzalanmış uzun süreli enerji alım anlaşmalarının üstlenilmesi ve rekabet ortamına yumuşak geçişin sağlanmasına yardımcı olmasıdır.

4628 sayılı Kanun ile oluşturulan yapıda, TETAŞ'ın üstlendiği görevler kapsamında ülke enerji ticaretindeki rolünü giderek azaltması öngörülmüştür. Öte yandan sektördeki orta-uzun dönemde arz güvenliğinin sağlanması ve yeni yatırımların teşviki amacıyla yürürlüğe konulan 5710 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme kapsamında yeni kaynaklardan enerji alım sözleşmeleri yapma görevi TETAŞ'a verilmiş ve uzun dönemli yeni sözleşmeler yapma hazırlıklarına başlanmıştır.

ELEKTRİK ENERJİSİ PİYASASINDA TETAŞ'IN KONUMU

Türkiye'nin ilk ve tek kamu enerji toptan satış şirketi olan TETAŞ, sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir İktisadi Devlet Teşekkülü olup, Devletin genel enerji ve ekonomi politikasına uygun olarak elektrik ticaret ve taahhüt faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Elektrik sektörünün serbestleştirilmesi sürecinde; ilk elektrik toptan satış şirketi olarak kurulmuş olan TETAŞ'ın temel faaliyet konusu; Kamu tarafından imzalanmış mevcut sözleşmelerden, Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret modeli ile tesis edilmiş bulunan santraller ile İşletme Hakkı Devri yoluyla özel sektöre devredilmiş olan santrallere verilen 15-20 yıl gibi uzun süreli enerji alım taahhütlerini üstlenerek rekabet ortamına yumuşak bir geçişin sağlanmasını temin etmektir.

TETAŞ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın (ETKB) ilgili kuruluşu olup, faaliyetlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir. 50 Trilyon TL. sermaye ile kurulan TETAŞ'ın sermayesi 2004 yılında 179 Milyon TL'ye yükseltilmiştir.

Teşekkülün merkezi Ankara olup, taşra teşkilatı bulunmamaktadır.

TETAŞ'a, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından 13.03.2003 tarihinde yedi yıl süreli olarak Toptan Satış Lisansı verilmiştir. Toptan Satış Lisansının süresi, 14.07.2006 tarihinde alınan EPDK Kurul Kararı ile 31.12.2010 tarihine kadar geçerli olmak üzere uzatılmıştır. EPDK'nın 26/03/2009 tarih ve 2031/23 sayılı Kurul Kararı ile de Geçiş Dönemi Sözleşmeleri dikkate alınarak Toptan Satış Lisansımızın süresi 31.12.2012 tarihine kadar uzatılmıştır.

TETAŞ'ın alım/satım faaliyetleri (tarifeleri dahil) EPDK'nın düzenlemesine tabii olup, TETAŞ, halen 3096 ve 4283 sayılı yasalara göre yapılmış sözleşmelerin TEAŞ ve TEDAŞ'dan devir alınması sonucu, Yap-İşlet, Yap-İşlet-Devret, İşletme Hakkı Devri Santrallerinden, sözleşmelerinde belirlenen programlarına göre üretilen elektrik ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun gereğince EÜAŞ HES'lerinden üretilen elektrik enerjisi ile ithal edilen elektrik enerjisini, Kayseri ve Civarı Elektrik T.A.Ş dahil olmak üzere 21 Dağıtım Şirketi ile Kanun gereğince devraldığı mevcut iletim sistemine doğrudan bağlı müşterilerine satışını yapmaktadır.

TETAŞ, enerji alış portföyündeki elektriğin bedeli olan yükümlendiği maliyetleri ve TETAŞ'ın dahili giderlerini karşılayacak "Gelir Gereksinimi"ni sağlayacak bir tarife belirlemekte ve EPDK' onayını müteakip uygulamaktadır.

- "Elektrik Toptan Satış Şirketi" olarak kurulan TETAŞ'a, Kanunda tarif edilen standart bir toptan satış şirketinden farklı olarak, 4628 sayılı Kanun (değişiklikleri dahil ve ilgili yönetmeliklerle sektör elektrik enerjisi sektörünün yeniden yapılanması kapsamında ulaşılan aşmalara göre ihtiyaç duyulan görevler ve sorumluluklar verilmiştir.
- Başlangıçta TEDAŞ'ın tüm elektrik ihtiyacının TETAŞ tarafından karşılanacağı ve EÜAŞ'ın ilk beş yıl boyunca ürettiği elektriğin tamamını TETAŞ'a satacağı kanun hükmüne bağlanmışken, Geçiş Döneminin devamında EÜAŞ'ın TEDAŞ ve bağlı ortaklıkları olan Dağıtım Şirketleri ile özel sektör toptan satış şirketlerine elektrik satabilmesi imkanı verilmiştir. 2006 yılı ortasına kadar enterkonnekte sisteme verilen ve alınan elektriğin muhatabı TETAŞ olmuş ve bir tür havuz görevi yürütmüştür.
- Özel sektör toptan satış şirketlerinin aksine, TETAŞ'ın Toptan Satış Tarifesinin, Geçiş Dönemi süresince EPDK'nın düzenlemesine tabi olması ve eşit taraflar arasında ayırım gözetilmeksizin uygulanacağı ve toptan satış tarifesinin hiçbir şekilde ve hiçbir yolla sübvansede edilemeyeceği, kararlaştırılmıştır.
- Hükümetler arası anlaşmalar kapsamında yapılacak elektrik ithalat ve ihracatı anlaşmalarına TETAŞ'ın taraf olacağı hükme bağlanmıştır.
- Toptan satış lisansı kapsamında piyasada yürütülebilecek faaliyetler başlığı altında Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinin 26. maddesi;

"Toptan satış lisansı sahibi tüzel kişiler piyasada; elektrik enerjisi ve/veya kapasitenin toptan satışı ve doğrudan serbest tüketicilere satışı faaliyetleri ile iştigal edebilir. Toptan satış lisansı sahibi tüzel kişiler lisanslarında yer alması kaydıyla ithalat ve ihracat faaliyetlerini de yürütebilir.

Herhangi bir özel sektör toptan satış şirketinin iştirakleriyle birlikte piyasada sahip olacağı toplam pay, piyasada bir önceki yılda tüketilen toplam elektrik enerjisi miktarının yüzde onunu geçemez.

Toptan satış lisansı sahibi tüzel kişiler, bu faaliyetler dışında piyasada herhangi bir faaliyette bulunamaz. Toptan satış lisansı sahibi bir tüzel kişinin lisansı kapsamında Kurul'dan izin almaksızın yapabileceği faaliyetler ise lisansında ayrıca düzenlenir.” şeklindedir.

- Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinin Toptan Satış Lisansı Süresi ile ilgili 27. Maddesi;
“Toptan satış lisansı, bir defada en çok kırk dokuz yıl için verilir.” şeklindedir.

Aynı Yönetmeliğin 29. maddesinde ise TETAŞ'ın toptan satış lisansında yer alacak hükümler ise aşağıdaki şekilde yer almıştır:

(1) TETAŞ'ın toptan satış lisansında, 28 inci madde hükümleri ve bu Yönetmelikte yer alan ortak hükümlerin yanı sıra, aşağıdaki genel hükümler yer alır:

a) Kanunda öngörülen şekilde enerji alım ve enerji satış anlaşmalarının imzalanabileceği ve devralınan ve/veya imzalanan anlaşmaların yürütülerek sona erdirileceği,

b) TEDAŞ'a ve dağıtım şirketlerine karşı üstlenilen enerji satış taahhütlerini karşılamak üzere, daha ekonomik bir tedarik kaynağı bulunmadığı takdirde öncelikle Kanunun geçici 6ncı maddesi kapsamında Kurul tarafından yapılacak düzenleme çerçevesinde EÜAŞ ve/veya bağlı ortaklıklarından alınmak ve bu halde dahi açık kalması halinde bir yılı aşmamak ve Kurul tarafından onaylanmak kaydıyla enerji alım anlaşmaları imzalanabileceği,

c) Üstlenilen enerji ve/veya kapasite alımları çerçevesinde piyasada yer alan gerçek ve tüzel kişilere enerji ve/veya kapasite satışı yapılabileceği,

d) Satın alınan elektrik enerjisinin ortalama maliyetini ve üstlenilmiş olan diğer yükümlülükleri yansıtan ve düzenlemeye tabi olan bir toptan satış tarifesinin hazırlanacağı ve Kurul onayını müteakip eşit taraflar arasında ayırım gözetilmeksizin uygulanacağı ve toptan satış tarifesinin hiçbir şekilde ve hiçbir yolla sübvansede edilemeyeceği,

e) EÜAŞ ve/veya bağlı ortaklıkları ve üretim lisansı sahibi tüzel kişiler ile yapılan anlaşmalar kapsamında Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezine verilebilecek tekliflerin, Kurul tarafından belirlenecek bir süre boyunca düzenlemeye tabi olacağı,

f) Kanunun geçici 6 ncı maddesi kapsamında Kurul tarafından yapılacak düzenleme çerçevesinde, üretimleri ve/veya kapasiteleri TETAŞ'a tahsis edilmiş

olan EÜAŞ ve/veya bağlı ortaklıklarına ait üretim tesislerinin kapasitelerinin TETAŞ tarafından lisans sahibi diğer tüzel kişilere tahsis edilebileceği,
g) İlgili mevzuat çerçevesinde Kurul tarafından lisansa derç edilmiş bulunan TETAŞ'a özgü diğer hükümlere uyulacağı hükme bağlanmıştır.

PAZAR YAPISI VE GÖSTERGELERİ

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun temel hedefi; elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreye uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasıdır. Bunun için de, rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterebilecek mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir elektrik piyasasının oluşması için gayret sarf edilmektedir.

Bu piyasanın tam manasıyla amacına ulaşabilmesi, kısaca uzun vadeli arz güvenliğinin ülkemizde tesis edilebilmesi ve elektrik fiyatlarının sanayinin rekabet gücünü olumsuz etkilememesi için için; şeffaf spot fiyatların ve likid forward piyasaların oluşturulması gerekmektedir.

Bu nedenle 14.02.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği ile önümüzdeki bir yıl içerisinde saatlik uzlaştırmaya ve gün öncesi piyasa yapısı uygulamasına birinci aşamada sanal olarak geçilmesi hedeflenmiştir.

Oluşturulacak gün öncesi piyasasında uzun ve orta dönemli ikili anlaşmalar dışında da enerji ticareti yapılması mümkün olacaktır. Böylece dengeleme- uzlaştırma sadece mevcut anlaşmalardan farkların dengelenmesi ve uzlaştırılmasına münhasır olacak, piyasa katılımcıları gün öncesi piyasasından bir gün sonrası dahil olmak üzere kısa ve orta vadeli spot alım – satım işlemleri yapabileceklerdir Ancak spot piyasada gerçekleştirilecek ticarete konu enerji miktarının, toptan satışı yapılan enerji miktarının %15'ini aşmaması hedeflenmektedir.

Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğinin 1 Ağustos 2006 tarihinde nakdi olarak uygulanmaya başlanmasıyla, arz güvenliğine yönelik piyasa eksenli çözümler üretilmesi hedeflenmiştir. Piyasanın enerji ihtiyacının yada fazlalığının göstergesi dengeleme piyasasında yük alma ve yük atma teklifleri sonuçlarında oluşan sistem dengesizlik fiyatlarının yüksekliği yada düşüklüğü ile doğru orantılıdır. Kısaca sistem dengesizlik fiyatları yatırımcının yatırımını gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğine karar vermesinde önemli bir etkidir. Söz konusu fiyatlar, aynı zamanda, piyasa katılımcıları arasında imzalanan ikili anlaşmalar için de referans olarak kullanılmaktadır.

TETAŞ Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğinin ilgili hükümleri çerçevesinde Yap İşlet, Yap İşlet Devret ve İşletme Hakkı Devri santralleri adına piyasa katılımcısı olarak faaliyet göstermektedir.

14.02.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği ile önümüzdeki bir yıl içerisinde saatlik uzlaştırmaya ve gün öncesi piyasa yapısı uygulamasına birinci aşamada sanal olarak geçilmesi hedeflenmiştir.

TETAŞ'ın faaliyetlerine başladığı 01.10.2001 tarihinden, Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliğinin (DUY) nakdi uygulamalarının başladığı 01.09.2006 tarihine kadar, portföyünde bulunan müşterilerine satışını gerçekleştirdiği elektrik enerjisini, Yİ, YİD, İHD Santralleri ile ithalat ve tüm kapasitesi TETAŞ'a tahsis edilen EÜAŞ santrallerinden karşılamıştır. Anılan döneme ait TETAŞ'ın Türkiye elektrik piyasasındaki payı %85 civarındaydı. 1 Ağustos 2006 tarihinden sonra Geçiş Dönemi Sözleşmelerinin (GDS) yürürlüğe girmesiyle birlikte TETAŞ'ın alım/satım portföy yapısı ve Türkiye elektrik piyasasındaki payı 2008 yılı verilerine göre % 43'e gerilemiş olup, artan ülke elektrik tüketim miktarına göre TETAŞ'ın elektrik piyasasındaki payı azalmaya devam edecektir.

Ancak, 2012 yılı sonrasında 5710 sayılı “ Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile İlgili Kanun” kapsamında tesis edilecek nükleer santral ile Afşin C-D santrallerinin tesis edilmesi halinde bu santrallerden üretilen elektrik TETAŞ tarafından satın alınacağından TETAŞ'ın pazar payında bir miktar artış olabileceği olup, anılan yıllardaki talep artışına bağlı olarak gerilemenin devam edeceği öngörülmektedir.

PAZAR EĞİLİMLERİ VE BÜYÜME POTANSİYELİ

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu çerçevesinde arz güvenliğine yönelik, piyasa eksikliğini çözümler üretilmesi amacıyla oluşturulan bu piyasanın tam manasıyla amacına ulaşabilmesi bir başka deyişle uzun vadeli arz güvenliğinin ülkemizde tesis edilebilmesi ve elektrik fiyatlarının sanayinin rekabet gücünü olumsuz etkilememesi için mevcut piyasada talep tarafının katılımının sağlanması gerekmektedir.

TEİAŞ tarafından hazırlanan kapasite projeksiyonuna göre, ülkemizde elektrik enerjisi talebinde yılda yaklaşık %7,5 artış (düşük senaryoda bile %6,3) öngörülmekte ve talebin önümüzdeki 10 yılda (2017 yılına kadar) iki katına çıkması beklenmektedir. Ülkemizdeki piyasanın büyüme potansiyeline sahip olduğu ve yukarıda ifade edilen bir pazar yapısının oluşturulması ile de yatırımcının tercihinin ülkemiz yönünde olacağı düşünülmektedir. TETAŞ bu pazarda taahhütlerini mevzuatlar çerçevesinde yerine getirmektedir.

Bu arada, global krizin ülkedeki etkilerinin görülmeye başladığı 2008 yılı son çeyreğinden itibaren elektrik tüketimindeki duraksama ve azalış eğiliminin hızı henüz kesilmemiştir. 2008 yılı için 3. çeyrek dönem sonundaki veriler ışığında revize edilerek %6,6 olarak belirlenen tüketim artışının %4,5 olarak gerçekleşebileceğinin yapıldığı ilk tespitler dikkate alınarak, 2009 yılı için de tüketim artışının %4,5 olacağı varsayılmıştır. Üretim-Tüketim projeksiyonlarında yapılacak değerlendirmeler sonucu programların revize edilmesinin beklendiği 2009 yılı ikinci çeyreğinden itibaren sektördeki durumun netleşeceği tahmin edilmektedir.

2008 yılı sonu itibariyle elektrik piyasasının durumu;

- Kurulu güç 41.806 MW (Hidrolik %33, termik %66)
- Tüketim 198 TWh
- Üretim 198,3 TWh, kamu %57,4 – özel sektör %42,6
- Üretimde doğal gaz %48,2, kömür %29, hidrolik %16,8
- EPDK tarafından özel sektöre üretim faaliyeti için verilen lisansların kurulu güç toplamı (35.395,2 MW)
- Lisans başvurularının kaynak/yakıt türü bazında dağılımı
(Hidrolik %36, doğal gaz %25, kömür %19, rüzgar %9)

GELECEĞE DÖNÜK PLANLAR

TETAŞ, belirli bir dönem boyunca, Bölgeler arası gelir farklılıklarını ortadan kaldırmak amacıyla, 5496 sayılı Kanun'un 6. Maddesi ile 4628 Sayılı kanuna eklenen Geçici 9. madde ve EPDK tarafından çıkarılan tebliğ gereğince 01 Ocak 2007'den itibaren Fiyat Eşitleme Mekanizmasını yürütmektedir ve 2012 yılı sonuna kadar devam ettirilmesi kararlaştırılmıştır.

TETAŞ, Bakanlığımız koordinasyonunda gerçekleştirilen ve parçası olduğu reform çalışmaları kapsamında operasyonel ve organizasyonel bir dönüşüm geçirmiş ve bu çerçevede almış olduğu Danışmanlık Hizmeti neticesinde, Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğinin nakdi uygulamasına yönelik Geçiş Dönemi Sözleşmeleri'ni hazırlamış ve;

- Bu sözleşmelerin miktar ve fiyat parametrelerini hesaplamak,
- Gün Öncesi Piyasa, Gerçek Zamanlı Dengeleme Piyasası ve İkili Anlaşmalar Piyasasında elektrik alımı ve satımı yapabilmek,
- Dengeleme Birimlerinin Günlük Üretim Programları ile Yük Alma ve Yük atma Teklif Fiyatlarını verebilmek,

için gerekli olan bilişim alt yapısını kurmuştur.

Bu yapılanma çalışmaları sonucunda TETAŞ, 01 Ağustos 2006'da başlayan yeni elektrik piyasasında yerini almış ve kamu tarafından imzalanmış uzun dönemli enerji alım anlaşmaları ve Bakanlık politikaları çerçevesinde verilen görevler kapsamında satın aldığı enerjiyi, enerji satış portföyünü oluşturan taraflar arasında ayırım gözetmeksizin satarak, ülke ekonomisinin işleyebilmesi için temel girdi olan elektrik enerjisinin temininde önemli bir rol üstlenmiştir.

Ayrıca, ülke elektrik arz-talep dengesi çerçevesinde, gerek Bakanlıklar arası, gerekse doğrudan ilgili ülke elektrik kuruluşları ile TETAŞ arasında imzalanan ve imzalanacak

ithalat-ihracat anlaşmalar kapsamında, ülke dışından enerji alışverişi görevini de sürdürecektir.

Elektrik Piyasasının oluşumu ve rekabet ortamına yumuşak bir geçişin sağlanmasını temin etmek bağlamında; ilk yıllarda (2001-2006) ülke elektrik ticaretinin % 85'ini kontrol eder konumda olan TETAŞ'ın, gelecek 5 yıllık dönemde sektördeki payının %40-45 civarında olması beklenmektedir.

TETAŞ, 2008 yılı itibariyle ülkede üretilip tüketilen enerjinin yaklaşık olarak % 43'ünü alıp satmıştır.

Öte yandan, 21.11.2007 tarih 26707 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5710 sayılı "Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi İle Enerji Satışına İlişkin Kanun" ile, enerji plan ve politikalarına uygun biçimde, elektrik enerjisi üretimi gerçekleştirecek nükleer güç santrallerinin kurulması, işletilmesi ve enerji satışına ilişkin usul ve esasları düzenlenmiştir.

Bu kanun kapsamında nükleer güç santrallerinin kurulması, TETAŞ ile ilgili şirket arasında süresi onbeş yılı aşmayan enerji alımına ilişkin sözleşme imzalanması hükme bağlanmıştır.

Kanun ve ilgili Yönetmelik çerçevesinde TETAŞ tarafından 24.03.2008 tarihinde yarışma süreci başlatılmış, 24.09.2008 tarihinde alınan teklif ile ilgili değerlendirmeler sürdürülmektedir.

Aynı Kanunun "Yerli kömür yakıtlı santrallerin teşviki" başlıklı Geçici 2. Maddesi kapsamında, 1000 MW ve üzeri güçte olan ve tamamı 2014 yılı sonuna kadar işletmeye girecek santrallara EÜAŞ tarafından ihale ile kömür tahsisi yapabileceği, seçilen şirketler ile TETAŞ arasında, işletmeye geçme tarihinden itibaren 15 yıl süreli enerji satış anlaşması imzalanacağı hususu düzenlenmiştir.

26.06.2008 tarihinde EÜAŞ tarafında çıkılan ihale, tekliflerin uygun bulunmaması nedeniyle 09.09.2008 tarihinde yeniden ihaleye çıkılmak üzere iptal edilmiştir. Adı geçen kömür havzasının işletilmesi ve elektrik satışına ilişkin yeni bir ihale süreci başlatılacak olup, bu amaç doğrultusunda yasal ve idari düzenleme çalışmalarına devam edilmektedir.

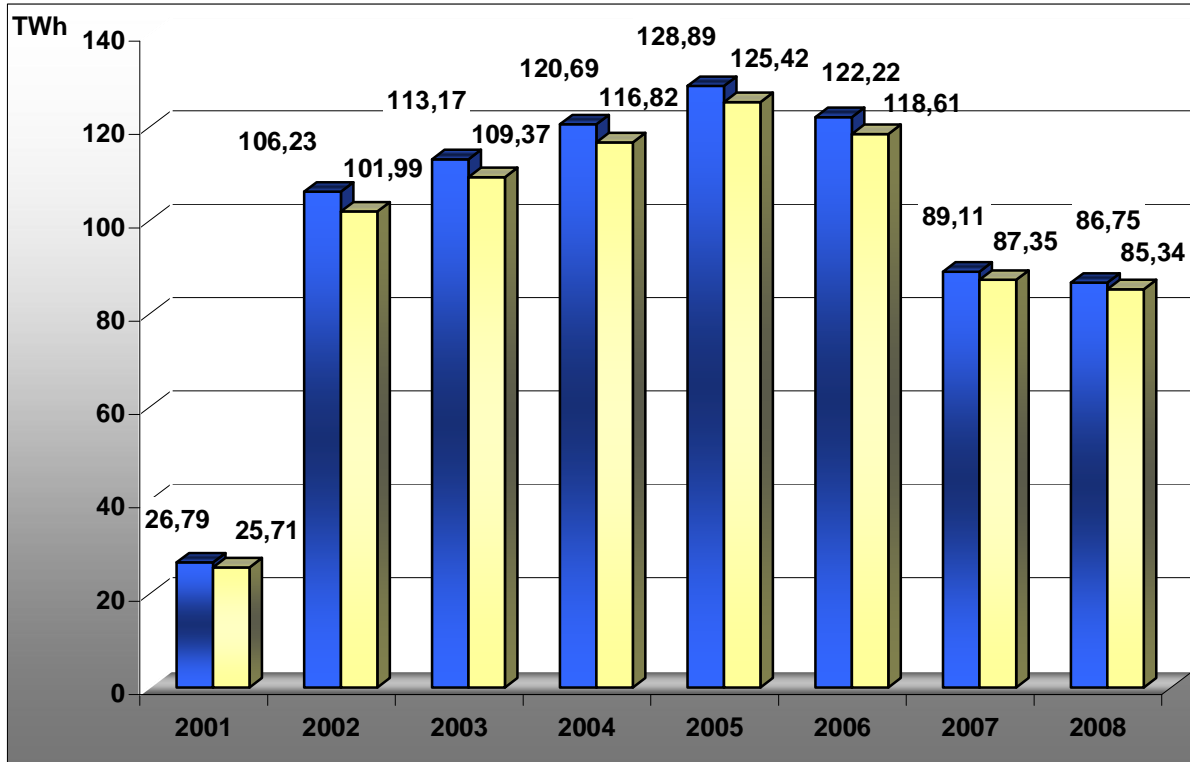
TETAŞ'IN ENERJİ ALIM/SATIM FAALİYETLERİ

1 Ekim 2001 tarihinde faaliyetine başlayan TETAŞ'ın yıllar itibariyle alıp sattığı enerji miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

2001-2008 Enerji Alış-Satış Miktarları

DÖNEM YEAR	ALINAN ENERJİ / ENERGY PURCHASED				SATILAN ENERJİ / ENERGY SOLD			
	MİKTAR AMOUNT TWh	TUTAR / COST		ORTALAMA TARİFE AVERAGE TARIFF c/kWh	MİKTAR AMOUNT TWh	TUTAR / COST		ORTALAMA TARİFE AVERAGE TARIFF c/kWh
		Milyon YTL	Milyon \$			Milyon YTL	Milyon \$	
2001	26,79	1.695,40	1.166,30	4,35	25,71	1.176,10	1.221,80	4,74
2002	106,23	7.245,10	4.753,10	4,47	101,99	8.112,80	5.322,30	5,22
2003	113,17	8.398,60	5.613,90	4,96	109,37	8.857,80	5.920,90	5,41
2004	120,69	9.365,10	6.597,40	5,47	116,82	9.566,10	6.739,00	5,77
2005	128,89	10.002,86	7.398,56	5,74	125,42	10.076,70	7.453,18	5,94
2006	122,22	10.957,40	7.355,73	6,02	118,61	10.726,30	7.445,20	6,3
2007	89,11	7.433,21	5.720,93	5,91	87,35	7.996,90	6.194,78	6,48
2008	86,75	7.721,17	10018,99	8,88	85,34	7.279,32	9.445,65	8,53

2001-2008 Enerji Alış-Satış Miktarlarının Yıllara Göre Dağılımı

ULUSLAR ARASI ELEKTRİK TİCARETİ

Uluslararası enterkonneksiyon şartını sağlayan ülkelere veya ülkelerden elektrik ihracatı veya ithalatı, Kanun, Elektrik Piyasası İthalat ve İhracat Yönetmeliği, ilgili ikincil mevzuat, ilgili lisans, Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliği ve Elektrik Piyasası Dağıtım Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak, sadece TETAŞ, özel sektör toptan satış şirketleri, perakende satış şirketleri ve perakende satış lisansı sahibi dağıtım şirketleri tarafından yürütülebilir. İthalat ve/veya ihracat faaliyetine Kurul onayı ile izin verilmeden önce, EPDK, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının onayını ve TEİAŞ ve/veya ilgili dağıtım şirketinin teknik konulara ilişkin görüşünü alır.

Sınır ötesi ticaret ve kısıt yönetimine ilişkin olarak, “Enterkonneksiyon Hatlarının Kapasite Tahsisine Yönelik Usul ve Esaslar” Kurul tarafından onaylanmıştır. Aynı enterkonneksiyon hattını kullanmak üzere başvuruda bulunan birden fazla tüzel kişinin olması halinde, TEİAŞ tarafından, lisans sahibi tüzel kişilerin ihaleye katılmaları ve kısıt yönetim bedeli için teklif vermeleri istenecektir. Kapasite, lisans sahibi tüzel kişilerin verdiği teklifler bazında tahsis edilecektir. Enterkonneksiyon hatlarını kullanan lisans sahibi tüzel kişilerin, kısıt yönetim bedeline ilaveten, Elektrik Piyasası Tarifeler Yönetmeliği ve ilgili tebliğlerde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak, TEİAŞ ve/veya ilgili dağıtım lisansı sahibi tüzel kişilere, ithalat ve/veya ihracat faaliyeti çerçevesinde sistem kullanımına yönelik ödeme yapmaları zorunludur. Enterkonneksiyon hattını kullanmak isteyen, sadece bir lisans sahibi olması halinde, ihale yapılmayacak ve ilgili hattın kapasitesi söz konusu lisans sahibi tüzel kişiye tahsis edilecektir. Bu durumda, ilgili lisans sahibi tüzel kişi kısıt yönetim bedeli de ödemeyecektir.

TETAŞ'ın İTHALAT / İHRACAT FAALİYETLERİ

Teşekkürümüzce Bakanlığımız politikalarına paralel olarak, ülkemizle komşu ülkeler arasındaki enerji iletim hattı bağlantılarındaki kapasiteler, komşu ülkelerin enerji alt yapıları, arz talep durumları ve ithalat-ihracat imkanları izlenerek ve komşu ülkelerle olan ilişkiler Teşekkürümüzce canlı tutularak, ithalat ve ihracat faaliyetleri de yürütülmektedir.

ACARA ÖZERK CUMHURİYETİ (GÜRCİSTAN)

Gürcistan'ın Acara Özerk Cumhuriyeti'nde yılın belirli dönemlerinde enerji sıkıntısı yaşanması, su gelirlerinin fazla olduğu belirli dönemlerde de enerji fazlası olması nedeniyle, Hükümetler arası yapılan protokole bağlı olarak Teşekkürümüz ile Adjarian Enerji Şirketi arasında bir Sözleşme imzalanmıştır.

Teşekkürümüz ile Adrajian Energy Company LLC (Energo-Pro Georgia JSC) arasında imzalanan enerji alış verişine ilişkin Anlaşmanın süresinin 13.12.2008 tarihinde sona ermesi nedeniyle, 30.10.2008 tarihinde imzalanan protokol ile sözleşme süresi 2 yıl uzatılarak anlaşmanın sona erdirilme tarihi 13 Aralık 2010 olarak değiştirilmiştir.

NAHCIVAN (AZERBAYCAN)

Azerbaycan Nahcivan Özerk Bölgesi'ne 13.03.1991 tarihli Protokol kapsamında 04.04.2007 tarihine kadar enerji verilmiş, anılan tarih itibariyle Nahcivan Elektrik İdaresinin talebi üzerine enerji transferi durdurulmuştur. Nahcivan Özerk Cumhuriyeti yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde; bölgelerinde tesis edilen santrallerin da devreye girmesi sonucu, 2007 Nisan ayından itibaren Nahcivan'dan tek yönlü olarak enerji alınmaya başlanılmıştır.

TÜRKMENİSTAN

Türkmenistan Elektrik Kuruluşu ile Mülga TEAŞ arasında 12.05.1999 tarihinde imzalanan Elektrik Alım Sözleşmesi ve buna bağlı olarak Türkmenistan Elektrik Kuruluşu KUWWAT ile Teşekkülümüz arasında 11.12.2003 tarihinde imzalanan Ek Protokol-2 kapsamında Türkmenistan'dan elektrik enerjisi ithalatına 11.12.2003 tarihinde başlanılmıştır. 26 Mayıs 2006 tarihinde imzalanan Ek Sözleşme ile Sözleşme'nin süresi 2010 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

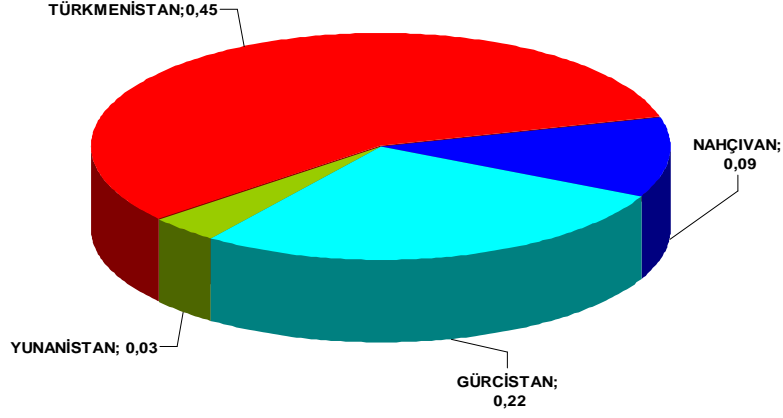
SURİYE

Teşekkülümüzle Suriye Arap Cumhuriyeti Elektrik Kuruluşu PEEGT arasında yapılan bir yıllık Anlaşma çerçevesinde, 12 Kasım 2006 tarihinden itibaren Suriye'ye enerji ihracatına başlanılmıştır. Suriye tarafının talepleri neticesinde, 08 Kasım 2007 tarihinde yeni bir Sözleşme imzalanarak, enterkonnekte sistem ihtiyaçları elverdiği ölçüde elektrik enerjisi ihracatına devam edilmesine karar verilmiştir.

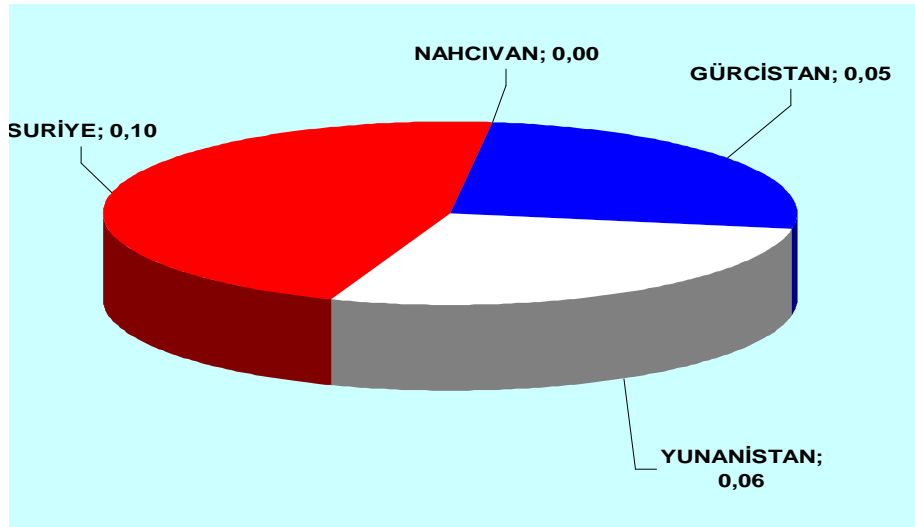
YUNANİSTAN

Yunanistan tarafının talebi ve Bakanlığımız ile Yunanistan Sanayi Bakanlığı arasında imzalanan Protokol ve Teşekkülümüz ile Yunanistan Elektrik Kuruluşu Public Power Corporation S.A (PPC) Şirketi arasında 20 Temmuz 2007 tarihinde imzalanan Enerji Mübadelesi Sözleşmesi kapsamında, enerji alış-verişi gerçekleştirilmiştir

**2008 YILINDA İTHAL EDİLEN ENERJİNİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI
(Milyar kWh)**

**2008 YILINDA İHRAÇ EDİLEN ENERJİNİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI
(Milyar kWh)**

TÜRKİYEDE TOPTAN SATIŞ PIYASASI

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu kapsamında yayımlanan Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği uyarınca sektörde faaliyet göstermek üzere EPDK tarafından bugüne kadar 35 tüzel kişiliğe toptan satış lisansı verilmiştir.

Piyasada kamu adına toptan satış lisansına sahip tek şirket olarak TETAŞ faaliyet göstermekte olup, lisans alan şirketlerden önemli bir kısmı halen aktif olarak faaliyet göstermemektedir.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan Toptan Satış Lisansı Alan Şirketler

- 1- TETAŞ (Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş.)
- 2- EFT Elektrik Enerjisi İthalat İhracat ve Toptan Satış A.Ş.
- 3- Büyük Potansiyel Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 4- Ata Elektrik Enerjisi Toptan Satış Limited Şirketi
- 5- GENT Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 6- Hidiv Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 7- Can Enerji Toptan Elektrik Ticaret A.Ş.
- 8- Setel Elektrik Enerjisi İhr.İth. Ve Toptan Satış Ltd. Şti.
- 9- Enko Toptan Elektrik Enerjisi Ticaret A.Ş.
- 10- EGL Elektrik Toptan Ticaret A.Ş.
- 11- Gates Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 12- Bir Enerji Elektrik Toptan Satış İthalat İhracat A.Ş.
- 13- Nuh Enerji Elektrik İthalat İhracat ve Toptan Tic.A.Ş.
- 14- Ado Elektrik Enerjisi İthalat İhracat ve Toptan Satış A.Ş.
- 15- AES- IC İçtaş Elektrik Toptan Satış ve Ticaret Anonim Şirketi
- 16- D Tes Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 17- TGR Enerji Elektrik Toptan Ticaret A.Ş.
- 18- Atom Elekt. Enerjisi İth. İhracat San. ve Toptan Satış Tic. A.Ş.
- 19- Unit Elektrik Enerjisi Toptan Satış İhracat ve İthalat A.Ş.
- 20- Mega Toptan Elektrik Ticareti A.Ş.
- 21- Park Toptan Elektrik Enerjisi Satış San. ve Tic. A.Ş.
- 22- Akenerji Elektrik Enerjisi İthalat İhracat ve Toptan Tic. A.Ş.
- 23- Eltek Elektrik Enerjisi İthalat İhracat ve Toptan Ticaret A.Ş.
- 24- Aksa Elektrik Toptan Satış A.Ş.
- 25- Ayen Elektrik Tic. A.Ş.
- 26- Enerjisa Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.

- 27-** Türkmenin Altın Asrı Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 28-** Marmara Elektrik Enerjisi İthalat İhracat ve Toptan Tic. A.Ş.
- 29-** Şavk Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş.
- 30-** Enimeks Elektrik Enerjisi Toptan Ticaret A.Ş.
- 31-** Zorlu Elektrik Enerjisi İthalat, İhracat ve Toptan Tic. A.Ş.
- 32-** Sönmez Enerji Elektrik Toptan Ticaret A.Ş.
- 33-** KARTET-Karadeniz Elektrik Toptan Ticareti A.Ş.
- 34-** Turcas Elektrik Toptan Satış A.Ş.
- 35-** Transpower Enerji Elektrik Toptan Satış A.Ş.